

gospodarske, obrtniške in narodne.

Izhajajo vsako sredo po celi pôli. Veljajo v tiskarnici jemane za celo leto 4 gold., za pol leta 2. gold., za četrt leta 1 gold.; pošiljane po pošti pa za celo leto 4 gold. 60 kr., za pol leta 2 gold. 40 kr., za četrt leta 1 gold. 30 kr.

V Ljubljani v sredo 21. januarija 1874.

Obs eg: Ponovljen opomin gospodarjem, ki govejo živino na sejme na prodaj ženó. — Na hvalo mlatilnicam. — O mlekarški razstavi. — Gospodarske skušnje. — Nekdanji politični stan Kranjske dežele. — Dvojni sveti večer. (Dal.) — Opomba o „Pratiki za leto 1874.“ — Deželni zbori. — Naši dopisi. — Novi čar.

Gospodarske stvari.

Ponovljen opomin gospodarjem,

ki govejo živino na sejme na prodaj ženó.

Že lani so „Novice“ naše ljudi opominjale, naj ne ženó goveje živine na noben sejm brez izkaznice (pôsa), ker so potem sami krivi, če gosposka take živine ne pustí na sejm in zato imajo veliko škodo.

Ker postava, ki ukazuje od leta 1868 začnši z mrom in povsod te izkaznice, še menda ni vsacemu znana, zato jo okličemo še enkrat in rečemo:

goveja živina v vsem našem cesarstvu ne sme brez izkaznic (posov) na noben sejm,

naj je Turška kuga v deželi ali ne.

Postava ta pa v §. 15. od besede do besede ukazuje to le:

„Na živinske sejme sploh, kakor tudi na živinske razstave sme se puščati samo taka goveja živina, ki ima izkaznico, izdano po obrazcu predpisanem. Tako živinsko izkaznico izdaje gosposka (županija) tistega kraja, iz katerega živina izhaja; ona mora razen števila in vnanjih znamenj (ki so: spol, barva, kako znamenje ali zaznamba) omenjenih živali ob enem zapopadati uradno potrjenje, da v kraju ali v občini, od kodar je živina domá, in v okolici ni nobene kužne bolezni med govejo živino, in da je živina pri odhodu bila najdena zdrava. Kjer koli se more dobiti živinski zdravnik, naj on živino pregleda in naj s svojim podpisom na izkaznici potrdi, da je zdrava. — Take izkaznice veljajo samo najdelj sedem dni od dne, katerega so bile izdane.“

Na hvalo mlatilnicam.

Delavci so vsako leto dražji, pa kaj! vsaj jih včasih še za noben denar dobiti ni.

Ni čuda tedaj, da so učeni kmetiški gospodarji mislili na iznajdbo stroja (mašine), ki to opravi, kar opravijo mlatiči, to je, da mlati. In dobili smo res mlatilnice: ene take, da jih voda goni, druge take, da jih konj goni, in še tretje takošne in najcenejše, ki jih človeška roka goni. Dobili smo tudi mi na Savsko stran tako ročno mlatilnico po dobroti naše visokočastite družbe kmetijske, ki jo je meni, kot opravniku družbenih zadev, izročila z naročilom, naj jo kmetom okolice naše izposojam za majhen denar, iz katerega naj damo popraviti, če se kaj pokvari na njej, in kedar se ž njo toliko skupi, da se more še druga taka mašina kupiti, naj se pa na pomoč kmetijstvu omisli.

Mlatilnico, ki je k nam prišla, smo začeli lani meseca kimovca rabiti. Postavil sem tarifo tako, da se je za mlačvo strnenega žita plačalo od štanta 40 krajc., za ajdo pa le po 20 krajc. Naši gospodarji so se z veseljem poprijeli mlatilnice, tako, da v kratkem času je mlatilnica prisluzila 21 gold. 30 krajc.

Po prvih teh, v veliko zadovoljstvo narejenih skušnjah je gotovo, da bode mlatilnica naša letos prav veliko dela imela, če le bode mili Bog veliko žita mlatiti dal. Le pomislimo, kako malo se po mlatičih s starimi našimi cepi opravi, nasproti temu, kar mašina opravi, ki na dan po 6 do 7 štantov strnenega žita, po 8 do 9 štantov pa ajde omlati, in to prav čisto in brez posebnega trpljenja.

Ali ni to lep dobiček, prijatelji moji? Ali ni to veliko vredno, da ni treba, včasih prav jezičnih mlatičev okoli iskati? In ali ni to še poseben dobiček, da, če imamo mlatilnico, nam ni dražih podov potreba? Mašina mlati, kamor jo postaviš, s pomočjo malo rok.

Slavna naša družba je storila svoje, da je za poskušnjo dala nekoliko mlatilnic na deželo; poskusili smo jih in za prav dobre potrdili. Zdaj pa je naša dolžnost, da po besedah sv. Pavla ravnamo, ki je rekel: „vse poskusite, in kar je dobro, to obdržite.“ Zato, gospodarji, na noge! za izvrstno dobro mašino zdaj vemo, pa tudi to vemo, da ni draga, kakor so nam „Novice“ že povedale, da se po gosp. Skale-tu v Ljubljani naročijo najbolje po 145 gold. Naš gosp. dr. Bleiweis, ki nam že veliko veliko let po „Novicah“ in v „Pratiki“ pridigova napredek kmetijstva, nam je lani z iskreno besedo klical: združite se, kmetje; kar eden ne zmore, jih zmore 5 ali 10. Naj te resnične besede, govorne na blagor domačemu kmetijstvu, ne ostanejo nikjer glas vpijočega v puščavi!

Zato to priporočilo tudi jaz ponavljam: naj nekoliko gospodarjev skupaj stopi in si omisli mlatilnico, pa tudi drugo kmetijsko orodje, ki je za dobro potrjeno. Vem, da vsaka nova reč ima svoje nasprotnike in zabavljivce; al to naj nas nič ne straši, vsaj so pred 80 leti tudi naši predniki se norčevali iz tistih, ki so prvi začeli krompir saditi; zakaj bi se norci tudi zdaj nam ne smejali!

Dolsko 16. prosenca.

Jožef Vodé.

O mlekarški razstavi.

Iz uradnega poročila ministerskega po „Gosp. Listu“..

Ali imamo soliti surovo maslo (puter) ali ne?

V severnih deželah solijo surovo maslo, v južnih pa solé le tisto maslo, katero se kuha, fino opresno

maslo pa se ne soli. Sol spravi iz masla nekoliko vode, mlečnega sladkorja in sirnine. Mlečni sladkor in sirnina pa ste ravno dve tvarini, ki vzročujeta v družbi z vodo razkrojenje putra. Sol tedaj poviša dobroto masla, ker stori, da stanovitneje in zdravo ostane. Ker se vže tako vse jedi solé, kakor tudi vsakter vsaj nekoliko osoli surovo maslo, ko ga je, jasno je, da je v vsakaterem oziru opravičeno, da se puter koj osoli, ko se napravi.

Pa še drug vzrok je, ki dokazuje potrebo, da se soli surovo maslo. Sol pripomore, da se bolje izdela maslo, kajti ona stori, da se loči v mleku sirnina od maslene tolščobe. Samo mleko se kaj težavno čisti; kedar pa se dodá mleku nekoliko kuhinjske soli, vrši se čiščenje hitreje. Tako moremo odpraviti vso sirnino iz masla, s tem pa dosežemo najboljše maslo.

Društvo sirarjev edino zdavno sredstvo za povzdigo sirarstva.

O tem je govoril slavni Schätzman iz Švice, rekši, da v Švici so se ustanovile sirarske družbe vže pred 50 leti, ne da bi na to silila vlada ali kaka kmetijska družba, ljudstvo samo je spoznalo važnost združenja. Sedaj je le v enem kantonu (Bernu) vže nad 1090 sirarskih družeb, ki izdelujejo v enem letu sira za več milijonov frankov vrednosti. —

Naj to, kar Švicarji delajo, tudi naši planinci začno po izgledu Bohinjcev!

Gospodarske skušnje.

* *Kako obvarovati sadno drevje zajcev in mrčesov.* „Neut. landw. V. Mitth.“ svetujejo, naj se deblo dreves namaže z mazilom, ki se napravi iz mleka in sáj. Hud kislav duh sáj je jako zopern mrčesom, ki se gotovo ne lotijo rastlin, na katere se je potrosilo nekoliko sáj, katere so pa rastlinam tudi dober gnoj. Zajec beži od dreves, ki so namazani s tem mazilom. Tudi je dobro, da se krog drevesa zemlja odkoplje in posuje nekoliko sáj, katere varujejo korenike drevesa pred mrčesi.

* *Kako kislo zelje obvarovati plesnobe.* — „Prakt. Landw.“ svetuje, da, ko se na zelju prikaže preprega smrdljive plesnobe, katera pokvari zelje, treba, viliti na zelnico, ki stoji nad zeljem, masele dobrega žganja. To se ponavlja, ko se jemlje zelje iz kadí; tri- ali štirikratni dodatek gotovo popravi zelje, katero dobí po žganji jako prijeten okus.

Politično-zgodovinske črtice.

Nekdanji politični stan Kranjske dežele.

Obljuba zvestobe cesarju Leopoldu I. v Ljubljani. *)

Bilo je dne 7. septembra 1660. leta, ko je cesar Leopold čez Koroško prišel na Kranjsko, da kot dedni vladar sprejme od stanov Kranjskih obljubo zvestobe. Naproti so mu šli pol milje nad Ljubljano proti Kranji. Blizo velike lipe bil je postavljen krasni šotor z žametom in atlasom prevlečen. Tu so cesarja pričakovali plemenitniki in vitezi Kranjski, da se mu poklonijo in roko poljubijo.

Velikanska bila je ta slovesnost, ki se je le redko-krat videla.

*) Te črtice smo vzeli iz zanimive knjižice, ki jo je po Valvazorji in mnogih drugih pisateljih P. pl. Radič leta 1871 na svetlo dal v spomin častite rodovine baronov Grimšičev pod naslovom: „Die Freiherren von Grimschitz.“

Prvi so šli Hrvaški plemenitniki, okoli ram so jim visele tigrovine, garda generala graničarov Herbarda Turjaškega, — za njim je prišel Kranjski mladeneč, 20 let star, v Hrvaški opravi, prosto stoječ na konji brez sedla, v desni roki pa je sukal 6 vatlov dolgo sulico; za njim je šel general, godba, četa konjikov s ponosnimi pisanimi tigrovinami okoli ram in na konji z zlatom in srebrom okinčanih. Poleg obilega spremstva cesarjevega vdeležila sta se te svečanosti tudi papežev nuncij in Beneški poročnik, — pa še druga množica: 800 mož lično napravljenih in oboroženih; za njim cesarjevi furirji, jezdici, konje peljaje, trompetarji in pavkarji, grofi in baroni, gospodje in plemenitniki Kranjski, tuja žlahna gospoda in nadvojvoda. Pred cesarjem jezdili so heroldi državni in posamesnih dežel in cesarski podmaršal grof Lamberg z golim mečem — in za temi cesar na konji — na desni in levi zraven njega so gologlavi šli hačiji, za njim gori imenovana dva poročnika, dvorni nadmaršal grof Porcia in dvorni nadkonjar grof Ditrichstein, potem žlahniči, trabanti in 24 cesarjevih kočij. 8 kompanij oklepnikov (kirasirjev) polka Arizaga, ki so takrat bili v Ljubljani, so bili zadnja straža.

Pri vratih „vicedoma“ je stalo 100 mož mestne garde, 600 pa pri deželni hiši (lontovžu). Vhod v mesto je trajal 2 uri, naposled se je zapel „Te deum“ v stolni cerkvi Št. Miklavški.

Po končani tej svečanosti bilo je veselje brez konca in kraja v mestu, osvečava, streljanje, glediščina predstava pri grofu Auerspergu, pojedine, plesi itd.

Slovesni obed je končal svečanost, ki se je vršila v škofiji, kjer je cesar bival, 13. septembra dopoldne.

Stanovi so takrat oprostili cesarja, da jim ni prisegal gologlav in s povzdignjenimi prsti, kakor je to poprej zmirom navada bila; s slovesno besedo pa jih je zagotovil: „pravice in svoboščine vojvodine Kranjske varovati.“

Po tej cesarjevi slovesni obljubi so stanovi, deželni glavar, škof in druga duhovna in sveta gospoda kakor tudi zastopniki mest in trgov Kranjskih cesarju obljubo zvestobe prisegli in naposled mu roko poljubili.

Tako je bila svečanost končana, ki je cesarja opominjala njegovih dolžnosti do vojvodine Kranjske, katera ga je prostovoljno priznavala za svojega vladarja in mu prisegla zvestobo.

Pragmatična sankcija in deželni zbor Kranjski.

Pragmatična sankcija, s katero je cesar Karol VI. svoji hčeri, veliki cesarici Mariji Tereziji, nasledstvo vladarstva v svojih rokah zagotovil, bila je, kakor vsem drugim kraljestvom in deželam, predložena Kranjskim deželnim stanovom 30. aprila 1720. leta, „da jo sprejmejo, priznajo in razglasijo“ („zur Annahme, Erkenntnis und Publizierung“). — Tako se v nemškem jeziku glasijo cesarjeve besede.

To pismo cesarjevo, iz Gradca v Ljubljano naznájeno, je bilo 19. junija 1720. leta v očitni, obilo obiskani seji Kranjskega deželnega zbora brano. Zbor je sklenil, addresso poslati cesarju, in še tisti dan se je to zgodilo. Podpisali so jo vsi v deželnem zboru pričujoči udje, in njim na čelu grof Jan. Gašp. Kobenzl.

Deželni zbor Kranjski je takrat štel 65 udov, po takem skor še enkrat več kot današnji.

Prepis „na dvor“ („an den Hof“) poslane adrese se nahaja v arhivu Kranjskega deželnega odbora.

V tem pismu (adresu) pripoznajo deželni zastopniki veliki pomen in korist rednega nasledstva za blagor in varnost „podložnih kraljestev in dežel“ („der untergebenen Königreiche und Länder“), „za njihovo združbo